

Kooste TiEsi-hankkeen aloitusilloista

Jokaisessa hankeryhmässä erikseen pidetty aloitusilta oli yhdistetty koulutus- ja vanhempainilta, jossa hankkeen esittelyn lisäksi tutustuttiin kirjoittamalla lukemaan oppimiseen yhtenä teknologiatuetun yhteisöllisen oppimisen muotona. Yhdistetyllä vanhempain- ja koulutusillalla haluttiin korostaa kasvatuskumppanuuden merkitystä ja teknologian erilaisia yhteisöllisiä ulottuvuuksia. Lapset voivat työskennellä yhdessä *teknologian äärellä* ja vanhemmille voidaan tuoda nähtäväksi sitä lapsuutta, jota päiväkodissa eletään *teknologian välityksellä*¹.

Teknologiatuettu yhteisöllinen oppiminen

TiEsi-hankkeen keskeinen pedagoginen sisältö on *teknologiatuettu yhteisöllinen oppiminen*, käsittehirviö, joka avautuu parhaiten lukemalla se oikealta vasemmalle. *Oppimista* voi tapahtua riippumatta siitä, pyrkiikö ympäristö opettamaan tai oppija oppimaan. Oppiminen ja oppimaan oppiminen kuitenkin tehostuu kun oppija on *motivoitunut* ja *sitoutunut* oppimiseen². Oppimista voi tapahtua ilman tois(t)en ihmis(t)en läsnäoloa. Oppiminen on kuitenkin syvempää ja laajempaa silloin kuin oppiminen tapahtuu *yhteisöllisesti*, eli niin, että oppijat työskentelevät *yhteisen päämäärän* eteen pyrkien neuvottelemalla luomaan *uutta ymmärrystä*³. Tämän lisäksi on olemassa tilanteita, joissa *teknologia* on kirsikka kakun päällä, mutta mikäli edelliset ehdot eivät toteudu, ei teknologiasta ole hyötyä⁴. Se on *väline*, ei itseisarvo. Yhteisöllisyyden näkökulmasta illoissa korostettiin suunnitelmallisuuden ja lapsituntemuksen merkitystä. Erilaiset parit ja ryhmät mahdollistavat erilaisia rooleja ja jokaisen lapsen tulisikin saada kokemuksia yhteisymmärryksen pyrkivästä neuvottelemisesta, toisen kuuntelemisesta ja kuulluksi tulemisesta. Ilman jatkuvaan seurantaan ja arviointiin perustuvaa parin- / ryhmänmuodostusta riskiksi muodostuvat yksipuoliset kokemukset ja pahimmillaan lapsi saattaa löytää itsenä toistuvasti tilanteesta, jossa hänen roolinsa on olla passiivinen seuraaja⁵. Tätä haastetta ei voi ratkaista laittamalla lapsi työskentelemään yksin vaan suunnittelemalla sellaisia tilanteita, joissa toiminta, ryhmä ja tuki edesauttavat minäpystyvyyttä tukevia kokemuksia.

Kirjoittamalla lukemaan oppiminen

Tietokoneavusteinen kirjoittamalla lukemaan oppiminen valikoitui illan teemaksi sen käsitellessä ilmitason lisäksi kokopäiväpedagogiikan mahdollisuuksia sekä TVT-välineitä hyödyntävien avointen pedagogisten prosessien monivaiheisuutta oppilastekstien monikäyttöisyyden näkökulmasta. Aloitusilloissa metodia käytiin läpi esioppilaiden vapaasti tuottamien yli kahdensadan kirjoituksen kautta. Lasten (27) käytössä oli kolme tietokonetta ja kirjoittaa sai aina vapaan leikin aikana. Keväällä 2012 suoritettu kokeilu osoitti etenkin ei vielä lukevien poikien kokevan kirjoittamisen mielekkääksi ja pyrkivän aktiivisesti ratkaisemaan mekaanisen kirjoitustaidon puuttumisen aiheuttaman kompetenssiongelman mm. pyytämällä apua, jäljentämällä tai kirjoittamalla muistinvaraisesti⁶. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu poikien kirjoittamisen hyötyvän heidän saadessaan kirjoittaa heitä kiinnostavista aiheista homogeenisessa, toisten samasta tematiikasta kiinnostuneiden poikien kanssa⁷ ja että kirjoittaessaan tietokoneella, alle kouluikäiset

¹ Crook 1996

² Hadwin, Järvelä & Miller 2011

³ Gokhale 1995; Järvelä, Järvenoja, Malmberg & Hadwin 2013

⁴ Laru 2012

⁵ Arnott 2013; Mertala julkaisematon

⁶ Mertala julkaisematon

⁷ O'Brien & Neal 2007; Trageton 2007

lapset kirjoittavat useammin paremmin kuin käsin⁸. Lapsilla on täten oltava tilaisuuksia kokeilla, miten kirjoitettu kieli toimii ilman, että vielä kehittyvä hienomotoriikka sen estää⁹. Pahimmillaan käsin kirjoittamisen motorinen haastavuus voi johtaa noidankehään, jossa vastahakoisuus kirjoittamiseen estää tarvittavan harjoittelun¹⁰. Kirjoittamisen on havaittu hyödyttävän alkavia lukijoita sanojen dekodauksessa ja jo osaavia lukijoita luetun ymmärtämisessä¹¹.

Kokeilu osoitti, että *mediakulttuurista* ammennetut vaikutteet ovat 6-7-vuotiaille lapsille tärkeä ja *motivoiva* tekijä, jonka lapset tahtovat tuoda osaksi institutionaalista varhaiskasvatusta. Poikien kirjoituksissa seikkailivat mm. Angry Birds:it, Tähtien sodan hahmot, urheilijat ja Ankkalinnan väki. Tytöt taas sijoittivat usein itsensä ja läheisensä kirjoitusten toimijoiksi tai kirjoittivat yleisemmällä tasolla keijuista ja prinsessoista¹². Lasten *halu kirjoittaa merkityksellistä ja ymmärrettävää sisältöä* oli huomattava. Esimerkiksi ei-lukevien poikien erillisistä tallennuksista lähes 80%:ssa on mukana prosessoitua ainesta, eli niitä merkkiyhdistelmiä, joiden tuottamiseksi kirjoittajan on täytynyt hyödyntää osaamistaan joko mekaanisen kirjoittamisen tai eri kompetenssi-ongelmaratkaisutapojen saralla. Prosessoitua ainesta ovat sanat ja kaikki sitä kompleksisemmat tuotokset, mutta myös muut loogiset merkkijonot, kuten onomatopoeettiset merkkijonot, lukusuorat ja sattumanvaraisista merkkiyhdistelmistä muodostetut välilyönnein erotetut pseudosanat. Parhaimmillaan yksittäinen kirjoittaja tuotti kevään aikana prosessoitua vapaata kirjoitusta yli 8000 merkin verran, joka vastaa lähes kolmeakymmentä LUKI-taitoisen toisluokkalaisten keskimääräistä tietokoneella tuottamaa kirjoitusta¹³.

Spontaanisti tuotettuja uudelleenkontekstualisoituja mediatekstejä¹⁴ voidaan hyödyntää systemaattisen ja tavoitteellisen luki-opetuksen työkaluna. Digitaalinen oppilasteksti soveltuu erinomaisesti *uudelleentyöstettäväksi materiaaliksi ja toimii kehityksen dokumenttina*. Vapaa kirjoittaminen toki sai osassa lapsista aikaan aktuaalisiin LUKI-taitoihin suhteutettuna laadultaan ja määrältään huomionarvoisia suorituksia, joiden voidaan tulkita edustavan sisäisesti ja / tai sosiaalisesti syntyneitä motivaatioperusteista sitoutumista, mutta yhtäältä osa lapsista jättäytyi lyhyen kokeiluvaiheen jälkeen sivuun koko toiminnasta. Syyt voivat olla moninaiset yhden vaihtoehdon ollessa kirjoittamisen motivaation linkittymisen sosiaalisiin suhteisiin. Ei lukeva ja kirjoittava lapsi tarvitsi usein tuekseen LUKI-taitoisen lapsen pystyäkseen operoimaan haluamallaan tasolla ympäristön muiden vihjeiden ollessa riittämättömiä avustamaan häntä toivotunlaisen sanaston tuottamisessa.

Miten tekstejä voidaan hyödyntää käytännössä? Ei vielä lukevien lasten kirjoittamista sattumanvaraisista merkkijonoista voidaan poimia lasta kiinnostavia kirjaimia ja mahdollisia sattumalta oikein kirjoitettuja pikkusanoja (JA / EI jne.). Lapsi voi myös kertoa, mitä on salakirjoituksena kirjoittanut ja aikuinen voi kirjata lapsen kertoman talteen. Pääasia on, että lapsi suuntaa huomionsa johonkin kirjoitetun tai puhutun kielen ilmiöön ja pyrkii hyödyntämään ja soveltamaan oppimaansa. Tässä teknologia toimii sekä motivoijana että uudenlaisen, ei valmiisiin oppimateriaaleihin ja ”eskarituokioihin” sidotun pedagogiikan mahdollistajana. Yhtäältä motivoivaa on se, että lapset saavat käsitellä heille tärkeitä teemoja ja tämä antaa jaksamista itsesääteilyyn tilanteissa, joissa lapsi operoi aktuaalisen osaamisalueensa rajoilla. ”*Minä jaksan, koska tahdon onnistua ja tahdon onnistua, koska tämä on minulle tärkeää*”.

⁸ Yost 2003

⁹ Korkeamäki 2007

¹⁰ Spear-Swerling 2006

¹¹ Graham & Hebert 2010

¹² Mertala julkaisematon

¹³ Trageton 2009

¹⁴ Kupiainen 2007; Niinistö & Ruhala 2007

